

TÓTH SÁNDOR

NEGYEDSZÁZAD A KATONAI KÖNYVKIADÁS SZOLGÁLATÁBAN 25 ÉVES A ZRÍNYI KATONAI KIADÓ

25 évvel ezelőtt, 1951. március 20-án jelent meg a Honvéd Kiadó Intézet, a Zrínyi Katonai Kiadó elődje alapításáról szóló rendelet. Ekkorra ugyanis a szocialista hadtudomány eredményei felhasználásának és a harcokészültség fejlesztésének megnövekedett feladatai — a szabályzatok, a szakmai és ideológiai művek, a propaganda- és agitációs kiadványok gondozása, valamint a katonai sajtó megjelentetése és terjesztése terén — már túlnőttek a Politikai Főcsoportfőnökség és a Vezérkar kebelében korábban megállapított kereteken. Az önálló katonai könyvkiadás intézményesítését tehát a Magyar Néphadsereg addig elért fejlődéséből keletkezett reális szükségletek követelték meg. Az azóta eltelt negyedszázad kiadói tevékenységéről pedig joggal elmondható, hogy mindenben igazolta a hozzá fűződő várakozásokat. A Zrínyi Katonai Kiadó gondozásában 25 év alatt több mint ezer különféle mű hagyta el a nyomdát és került könyvtárusi forgalomba, 12 millió példányban. Nem marad el e számok mögött a hadsereg és a társ fegyveres testületek számára belső terjesztéssel forgalmazott különböző kiadványok mennyisége sem. S ezek a munkák tartalmi, minőségi vonatkozásban jól betöltik funkciójukat. Hasznosan szolgálják a Magyar Néphadsereg személyi állományának szakmai és ideológiai fejlődését, a szocialista hadtudomány eredményeinek széles körű elterjesztését, a hadtörténelmi ismeretek gyarapítását, a hazafias-honvédelmi nevelés szükségleteinek kielégítését.

Az évforduló adta lehetőséggel élve, a kiadó tevékenységének bennünket legközvetlenebbül érdeklő területéről, a *hadtudományi* és *hadtörténelmi* munkák gondozásáról kívánunk áttekintést adni. Hosszú évek tapasztalatai igazolják, hogy e tudományterület, illetve tudományág kutatási eredményei iránt élénk figyelem nyilvánul meg. Ezt a megismerési igényt a kiadó kezdetől tervszerűen igyekezett kielégíteni, és — ismereteink szerint — a jövőre vonatkozó terveiben is jelentős kereteket biztosít ilyen tárgyú művek megjelentetésére.

Az eddig kiadott munkák közül elsőként említjük a hadügy fejlődésének különböző kérdéseit tárgyaló köteteket, melyek egy része a „Hadtudomány klasszikusai” sorozatban került az olvasók kezébe. Így Lenin írásai „A háborúról, a hadseregről és a hadtudományról”; Engels válogatott katonai cikkeinek és tanulmányainak gyűjteménye; Clausewitz klasszikus munkája „A háborúról”; Frunze válogatott művei; Zrínyi Miklós hadtudományi munkái és két válogatás a hadművészet ókori, illetve középkori klasszikusainak írásából. Mellettük sorjázunk Tuhacsevszkij a Stromfeld válogatott írásai, valamint szovjet szerzői kollektíváknak A marxizmus—leninizmus a háborúról és a hadseregről, Hadászat, Harcászat, A hadügy forradalma, Lenin és

a fegyveres erők, 50 éves a Szovjet Hadsereg című kötetei; magyar szerzői munkaközösségek a hadtudományi kutatás alapvető kérdéseivel foglalkozó, Razinnak a hadművészet történetét, Szavkinnak a hadművelési művészet és a harcászat alapelveit, a Milstein—Szlobogyenko szerzőpárnak a két világháború közti burzsoá katonai elméleteket bemutató munkái, hogy csak a legfontosabbakról szóljunk.

E műveknek a címekben is érzékelhető tematikai sokrétősége jól példázza, hogy a Zrínyi Katonai Kiadó milyen fontosnak tekinti a hadtudományi ismeretterjesztést, s mennyire kiterjedt munkát fejt ki annak érdekében, hogy az olvasók — katonák és nem katonák egyaránt — megismerjék a hadügy fejlődésének törvényszerűségeit, nemkülönben a korunkban végbemenő hadügyi forradalom kérdéseit, a szocialista hadtudomány alapvető tanításait. Ezeknek a könyveknek a közreadásával ugyanakkor túl is lépett a lakosság honvédelmi felkészítéséhez történő hozzájárulás keretén és hatékonyan hozzájárult a hadtudományi kutatómunka fellendüléséhez a Magyar Néphadseregben.

Sokat tett a kiadó a marxista hadtörténetírás eredményeinek publikálása terén is. Ez irányú tevékenysége részint magyar kutatók műveinek, részint a legnevesebb szovjet hadtörténészek Magyarországon érdeklődésre számot tartó könyveinek, valamint szovjet hadvezérek memoárjainak megjelenítésében nyilvánult meg. A magyar marxista hadtörténetkutatók kezdetől alapvető feladata népünk függetlenségi és szabadságharcai történetének feltárása és a proletariátus forradalmi, fegyveres küzdelmeinek bemutatása. E cél szolgálatában áll a Hadtörténelmi Közlemények, a Hadtörténelmi Intézet és Múzeum tudományos folyóirata is, amely rendszeresen közli a kutatómunka részeredményeit. Folyóiratunk kiadója és terjesztője, több mint két évtizede, a Zrínyi Katonai Kiadó.

A magyar hadtörténetírásnak a kiadó gondozásában önálló kötetként megjelent termékei közül Sugár István munkája, Eger 1552. évi ostromáról, a törökellenes harcok egy fontos eseményét tárgyalja, Tóth Gyula biográfiája Balogh Ádám kuruc brigadérosról pedig hadtörténeti áttekintést ad a Rákóczi-szabadságharc több ütközetéről és csatájáról. Borus József Dembinszki fővezérsége és a kápolnai csata című monográfiája az 1848—49-es szabadságharc egyik sokat vitatott problémájának tisztázásához nyújt segítséget.

A kiadó több értékes mű megjelenítésével járult hozzá, hogy a széles olvasóközönség megismerje a dicsőséges Tanácsköztársaság és honvédő harcainak történetét. Liptai Ervin A Magyar Vörös Hadsereg harcai és Vöröskatonák előre! című monográfiái; Árokay Lajos Jöjjetek ezrével című összeállítás; Hetés Tibor A 80. nemzetközi dandár című kötet, A Magyar Vörös Hadsereg hadművelési naplója és más kiadványok reprezentálják a magyar hadtörténészeknek a Tanácsköztársaság katonai történetére vonatkozó kutatási eredményeit.

Népünk legújabb kori forradalmi hagyományainak megismertetését segítette elő az olyan kiadványok megjelenítése, mint a Györkei Jenő—Józsa Antal szerzőpár Magyar internacionalisták a Nagy Októberi Szocialista Forradalomban; Györkei Jenő Magyarok az Amur partján, Frunze magyar

testőrei, Magyar önkéntesek a spanyol nép szabadságharcában és Nemzetközi brigádok a spanyol szabadságharcban című népszerűsítő munkái.

A Horthy-hadsereg történetének tanulmányozásához járult hozzá a kiadó a Csak szolgálati használatra! című dokumentumkötet; Pataki István Az ellenforradalom hadserege; Godó Ágnes—Sztana Béla A Horthy-rendszer katonai ideológiája; Horváth Miklós A 2. hadsereg pusztulása a Donnál című kötetének közreadásával.

Számottevő a kiadó tevékenysége a magyar antifasiszta ellenállási mozgalom történetével foglalkozó munkák publikálása terén is. Így például Harsányi János Magyar szabadságharcosok a fasizmus ellen című kötetéből az eddig feltárt dokumentumokat ismerheti meg az olvasó. A téma neves kutatói írták a Fegyverrel a fasizmus ellen című tanulmánykötetet. Gazsi József Egy zászlóalj krónikája című könyve a XIII. kerületi KISKA-alakulatnak állít emléket. Godó Ágnes Magyarok a Jugoszláv Népfelszabadító Háborúban című monográfiája a téma első részletes tudományos feldolgozása. Fábry József A szabadságért harcoltunk és Görgényi Dániel Signum Laudis című memoárjai a hadifoglyok antifasiszta mozgalmának történetébe engednek bepillantást.

Széles körű társadalmi igény kielégítéséhez járult hozzá eredményesen a Zrínyi Katonai Kiadó a hazánk felszabadításáért vívott harcok történetét tárgyaló művek megjelentetésével is. A 10. évfordulóra kiadott antológia mellett a Fejezetek hazánk felszabadításának történetéből és Hazánk felszabadulása 1944—1945 címmel szovjet, bolgár, román és jugoszláv művekből készített két válogatás; Zaharov: A 2. és 3. Ukrán Front felszabadító hadműveletei Délkelet- és Közép-Európában; Tóth Sándor: A szovjet hadsereg felszabadító hadműveletei Magyarországon és A budapesti hadművelet; Árokey Lajos: Emlékező tájak; Ölvedi Ignác: A budai vár és a debreceni csata; Godó Ágnes: Drávától a Muráig című monográfiája, a 30. évfordulóra pedig magyar és szovjet szerzők tollából a Magyarország felszabadítása című tanulmánykötet jelzik, milyen komoly figyelmet fordít a kiadó a témában végzett kutatások legújabb eredményeinek publikálására.

A Zrínyi Katonai Kiadó gondozásában jelentek meg a Magyar Néphadsereg történetének kutatásában elért eredményeket felmutató kiadványok: Mucs Sándor A Magyar Néphadsereg megszervezése és fejlődése 1945—1948 és Munk Károly A fegyverszüneti szerződéstől a szocialista hadseregig című monográfiái. Ide sorol az Új haza, új hadsereg című visszaemlékezés-gyűjtemény és Kis András A Magyar Közösségtől a Földalatti Fővezérségig című munkája, mely utóbbi döntően az 1947-es demokráciaellenes összeesküvés katonai szálait vizsgálja.

Feltétlenül említést érdemelnek még a magyar szerzők művei közül az MSZMP honvédelmi politikájával, a NATO és a Varsói Szerződés történetével foglalkozó kötetek, Ács Tibor Hadsereg és politika a harmadik világban című népszerű munkája, valamint Csillag Ferenc Kézi lőfegyverek és a hadművészet továbbá Kardok történelmünkben című kiadványai.

A szovjet hadtörténetírás termékei közül a Zrínyi Katonai Kiadó mindegyikénél a második világháború történetével foglalkozó munkák megjelentetését tekintette fontos feladatának. Nagyszabású vállalkozása volt a hatkötetes Nagy Honvédő Háború történetének kiadása, majd ehhez kapcsoló-

dóan az olyan jeles szovjet katonai személyiségek emlékiratainak a magyar olvasók számára hozzáférhetővé tétele, mint Bugyonnij, Vorosilov, Zsukov, Vasziljevskij, Rokosszovszkij, Konyev, Csujkov és Bagramjan marsallok, valamint Stemenko és Batov tábornokok, s Kuznyecov tengernagy. Werth Oroszország nagy háborúja című művét is az orosz nyelvű kiadás alapján jelentette meg a kiadó.

A szovjet hadtörténetírás tevékenyen részt vesz a két világrendszer között folyó ideológiai harcban, s különös gondot fordít a második világháború története burzsoá meghamisítóinak leleplezésére. Az ezzel foglalkozó számos mű közül az olvasók a Zrínyi Katonai Kiadó gondozásában ismerhették meg A második világháború történetének meghamisítói ellen és a Nagy hazugság a háborúról című tanulmányköteteket, valamint Szekisztov Háború és politika című könyvét.

Úgy véljük, ez a teljességre igényt nem tartó áttekintés is, amely tudatosan figyelmen kívül hagyta a katonai vezetéssel, kiképzéssel és neveléssel, elő- és utóképzéssel stb. foglalkozó különböző szakmai kiadványokat, képet ad a kiadó eddigi tevékenységéről, amelyet a széles olvasóközönség is elismeréssel fogadott. Teljes mértékben jogos az a megállapítás, hogy a Zrínyi Katonai Kiadó a hadtudományi és hadtörténeti művek megjelenítésével hízagpótló helyet tölt be a magyar könyvkiadásban.

A kiadó új ötéves terve az elért eredményekhez méltó folytatást ígér. Megkezdődik A második világháború története című tizenkét kötetes szovjet összefoglaló mű magyar nyelvű kiadása. Megjelennek újabb jelentős katonai személyiségek memoárjai. Kiadásra kerül az első magyar marxista hadtörténeti szintézis. Több monográfia tárgyalja a magyar hadtörténet különböző korszakait. S a felsorolást még folytathatnánk. A szép terv megvalósításához a negyedszázados jubileumához érkezett Zrínyi Katonai Kiadónak sok sikert kívánunk.